

ALİ BAYRAMOĞLU • 28 Şubat

ALİ BAYRAMOĞLU 1956 yılında Gelibolu'da doğdu. Fransa, Grenoble Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Yüksek lisans ve doktorasını İstanbul Üniversitesi'nde verdi. 1981 yılından 1999'a kadar Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. Silahlı Kuvvetler'in siyasi rolü, İslâmi hareketler, devlet sosyolojisi konularında çalıştı. 1990 yılından bu yana çeşitli dergi ve gazetelerde toplumsal ve siyasal analizler yapıyor. *Yeni Yüzyıl*, *Star*, *Yeni Binyıl*, *Sabah*, *Yeni Şafak* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Halen Şehir ve Kültür üniversitelerinde ders veriyor. Kitapları: *Türkiye'de İslâmi Hareket* (Patika Yayınları, 2001), *28 Şubat: Bir Müdahalenin Güncesi* (Birey Yayıncılık, 2001; İletişim Yayınları, 2007), *Çağdaşlık Hurafe Kaldırılmaz* (TESEV, 2005), *Bir Zümre, Bir Parti-Türkiye'de Ordu* (Ahmet İncele'le beraber derleyen, Birikim Yayınları, 2004).

Birey Yayıncılık, 2 baskı (2001)

İletişim Yayınları 1208 • Bugünün Kitapları 105

ISBN-13: 978-975-05-0477-8

© 2007 İletişim Yayıncılık A. Ş. (1. Basım)

1-2. BASKI 2007-2013, İstanbul

3. BASKI 2018, İstanbul

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FILMI Mat Yapım

DIZGI Remzi Abbas - Nurgül Şimşek

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ALİ BAYRAMOĞLU

28 Şubat

Bir Müdahalenin Güncesi

Annem'e

İÇİNDEKİLER

Yeni Baskıya Önsöz	11
“Postmodern Darbe”nin Onuncu Yılı	15

BİRİNCİ BÖLÜM

Toplumsal Değişimden Siyasal Krize (1995-1996)	25
Değişen Türkiye: Yeni Toplumsal Oyuncular	27
Değişen Toplum: Yeni İktisadi Oyuncular	30
Değişen Devlet İçi Dengeler: Çiller’in Mirası	33
Kaotikleşen Siyaset: Cepheleşme ve Cepheler İçi Savaş	36
Seçime Doğru Toplumsal, Siyasal Manzara	39
24 Aralık Seçimlerine Doğru Liderler ve Seçmenler	42
Seçim Tahlili	45
Refah Partisi’nin Seçmen Tabanı	48
Siyasetin Açmazı ve Anayol Zorlaması	52
Merkez Sağ Dalışı	55
RP-ANAP Koalisyonuna Asker Darbesi	58
Zoraki Nikâh ve 53. Hükümet	60
Siyasetin Askerleşmesi	63
Türkiye-İsrail Anlaşması	66
Hükümet Sefaleti	68
RP’li Bir Hükümete Doğru	70
Bir Savaş Ortamı: Refahiyol Dönemi Başlıyor	72

RP'nin İlk İcraatları ve Çelişkisi	74
Erbakan'ın İran Gezisi	77
RP'nin İç Krizi	79
Siyasette Ölümcül Gelişmeler: RP'ye Salvo Ateşi	82
Ankara'da Kurt Kapanı	85
RP'nin Modelsizliği	88
Libya Gezisinin Ardından Siyasete Panoramik Bir Bakış	91
Siyasal Şizofreni: Susurluk'tan Sultanbeyli'ye	94
96 Biterken	97

İKİNCİ BÖLÜM

'97 Askerî Müdahalesi: Post-modern Darbe	99
Askerin Yeni Silahı: Basın	101
Askerin Yeni Siyasi Tarzı: Kamuoyu Oluşturmak	105
Türban ve Cami Krizi	108
Sincan'da Yürüyen Tanklar	111
Başbakanlık Kriz Masası Yönetmeliği	114
Tanklar ve Darbe	117
Demokratlığa ve Ahmaklığa Dair	120
Siyaset, RP ve Asker Kavşağında	122
Kritik MGK'ya Doğru: Erbakan ve Asker	125
Ve Muhtıra Verildi	128
28 Şubat Muhtırası	131
Despot Rüzgâr	134
Erbakan 28 Şubat MGK'sını Anlatıyor: "Hiçbir Şey Olmadı"	137
28 Şubat'ın İkincil Tahrip Unsurları	142
Demokrasi Kurtulur mu?	145
Mağdurların Sorumluluğu	147
Tehlike Artıyor	150
Davul Zurnayla Gelen Asker	152
RP'nin Taktiği ve Ordu Değerlendirmesi	154
Devlet Krizi ve Darbe Söylentileri	157
Menderes Formülü	160
Refah Partisi Direnmekte Kararlı	163
Saray İçi Kavga: General Özbek ve Çiller'in Manevraları	166
Hükümet İçi Kriz ve 8 Yıllık Eğitim Kaosu	169
Yeni Bir Dönem: Genelkurmay Brifingleri Başlıyor	172
Basın Tarihinde Kara Sayfa: Brifing Yorumları	175

İç ve Dış Politikada Askerî Pres Artıyor	178
Erbakan: “Bunları MGK’da Söyleseydik, O Gece Darbe Yaparlardı...”	181
RP ve TSK: Taraflar Sertleşiyor.....	183
Erbakan: “Ordunun Yetkisi Yok”	186
Beşli Çete ve Olağanüstü YAŞ’a Doğru	189
Rouleaux Soruyor: Türkiye’de Neler Oluyor?.....	192
Askerî Baskı Artıyor, Kriz Azıyor	195
Askerden Silah Tehdidi.....	198
Son Girişim: Çiller’in Başbakanlığı.....	201
Baykal Tarihe Not Düşüyor	203
Refahyol’un Sonu.....	205
Devlet Ne İsterse O Oluyor	208
Ara Dönem Başlıyor: Yılmaz Hükümeti	211
Köstebek Skandalı	214
Başsavcı, İddianame ve Hukukun Aczi.....	216
Asker Yeni Hükümetten de Rahatsız.....	219
Kriz Yönetim Masası Uygulamada	221
Kriz Masası Kimin Marifeti.....	224
Asker Gölgesinde Siyaset: Oyun İçinde Oyun.....	227
TSK İçi Sorunlar.....	229
RP’nin Kapatılmasına Doğru.....	232
Milli Güvenlik Siyaset Belgesi Tartışması.....	235
Askeri Vesayetin Üç Ayağı: 28 Şubat, Susurluk ve Güneydoğu.....	238
28 Şubat, Kürt Sorunu ve Askerî Siyaset Modeli.....	242
Bir “28 Şubat Modeli” Yorumu: Kalıcı Militerleşme	245
28 Şubat’ın İlk Tortusu: Depolitizasyon.....	248
Sistem İyice Bloke Oluyor.....	251
Beş Aylık Ara Rejim Bilançosu.....	254
1998’e Doğru.....	257

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzenin Askerileşmesi	259
Bir Devrin Sonu: RP Kapatıldı.....	261
RP’liler Ne Yapacak?.....	263
Planı Uygulanmayan Asker Kaygılı.....	265
Ordu-Hükümet Sürtüşmesi Açığa Çıkıyor.....	267

Yeniden Çiller Faktörü.....	269
Darbe Söylentileri ve Hükümetin Askere Resti.....	271
Çatışma Sertleşiyor.....	274
Yılmaz: “Dayatmayı Kabul Etmem”.....	276
Top Bir Kez Daha Sivillerde.....	279
Askerin Yeni Tokadı.....	282
Yılmaz Teslim Oldu: 28 Şubat Yeniden Yolda.....	285
İlginç Bir MGK Açıklaması.....	287
İlk Büyük 28 Şubat Operasyonu.....	289
Siyaset İyice Siniyor.....	291
Hükümetin Siyaset Karnesi.....	293
Şiire Hapis, Suça Kimlik.....	295
28 Şubat Çarkı Hızlanıyor.....	297
Tesettür Yasağı: İnsanlık Dramı.....	299
FP’li Günler Başlıyor.....	301
Hâlâ Darbe İhtimali Var mı?.....	303
Ecevit’in Askere Sert Çıkışı.....	305
Askerin Yeni Bildirisi ve Anlamı.....	308
Küçük Siyasetin Hükümranlığı.....	310
BÇG’nin Raporu.....	312
Otoriterleşmede Haziran Ayı Bilançosu.....	315
Seçim Kararı ve Yeni Bir Dönem.....	317
Askeri Yeniden Değerlendirmek.....	320
Demirel’in Siyasi Tercihi.....	323
Yine Tesettür Meselesi.....	326
Erdoğan ve Aşık.....	329
Tesettüre Özgürlük Yürüyüşü.....	332
Cumhuriyet Bayramı ve Savaş Psikolojisi.....	334
Sözde Aydınlar Meselesi.....	336
Gözde Aydın Yönetmeliği.....	338
Yılmaz Hükümetinin Sonu.....	341
Devlet ve Siyaset Arasında.....	344
1998’in Bilançosu.....	346
Abdullah Gül 28 Şubat Dönemini Anlatıyor.....	349

Yeni Baskıya Önsöz

Tarih, 2 Ekim 1995. Yer, Deniz Eğitim Komutanlığı. Personel dinliyor, kuvvet komutanı konuşuyor. Komutan, 18 Ağustos tarihinde görevi devralan 28 Şubat'ın ünlü amirali Güven Erkaya... “İrtica tehdit değerlendirmesi” faslında şu cümleler çıkıyor ağzından: “Hiç bir şekilde acımayacağız. Yapılacak işlem çok sıkı takiptir. Yasal yoldan bir şey yapılamayabilir ancak biz gerekenin yapılması için gerekli yolları bulmak zorundayız. Bütün imkânlarımızı ve yetkilerimizi kullanacağız. Onlar hukuktan, mevcut durumdan, hassasiyetlerden istifade etmeye çalışacaklar. Bizler de kendi kurallarımızla bunlarla mücadele edeceğiz...”

28 Şubat'ın, bir yönüyle, en esaslı yönüyle tarifi budur...

28 Şubat, seçimler vesilesiyle ülke yönetimine aday olan İslâmi hareketi ve artan İslâmi görünürlülüğü “irtica” olarak “sınıflandırarak” her yerden, toplumsal, siyasal, ekonomik alanlardan cebren kazıma fiiliydi.

Erkaya'nın, daha sonra Batı Çalışma Grubu (BÇG) prensiplerine dönüşecek, yukarıdaki sözlerinin karşılığı şudur: Fişlemeler; toplumun bir bölümünü sistematik tahkir; toplumun diğer bölümünü korku ve tehdit fikriyle kuşatma, diğer bölüme karşı koşullandırma; örgüt, parti, çeşitli kesim ve kişileri hedef alan itibarsızlaştırma andıçları, psikolojik harekâtlar; basını, yargıyı, idareyi askerî hedefler etrafında seferber etme, yönlendirme ve yönetme...

Hukuki siygada 28 Şubat'a sıra Balyoz, Ayışığı ve Sarıkız darbe girişimlerinden sonra geldi. Ve 2013 yılı, 28 Şubat davasının açılmasına tanık oldu. Bugün 28 Şubat'ın Genelkurmay Başka-

nı İsmail Hakkı Karadayı, Hava Kuvvetleri Komutanı Ahmet Çörekçi, Jandarma Genel Komutanı Teoman Koman, Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik Bir, Genelkurmay Genel Sekreteri Erol Özkasnak, BÇG'nin Yönetici Hareket Dairesi Başkanı Çetin Doğan tutuklu, tutusuz 28 Şubat'tan yargılanıyorlar.

Atılı suçu iddianame şöyle tarif ediyor: "...halkın oyları ile seçilmiş ve meclisten güvenoyu almış hükümeti cebir ve şiddet kullanmak suretiyle ıskat etme..."

Psikolojik hareket eylemleri, fişlemeler, kamu alınandaki İslâmî görünürlülüğü kazıma hamleleri bu atılı suçun kalemlerini oluşturuyor.

Madalyonun bir yüzü böyle...

Diğer yüze bakınca söylemek gerekir ki, 28 Şubat, Türk siyasi tarihinin son açık darbesi olmasına, bu darbenin birinci el mağdurları iktidarda bulunmasına rağmen bu dönemle hesaplama süreci geç başlamış ve eksik kalmıştır.

Nitekim 28 Şubat'ın en önemli girdisi 1998 tarihli EMASYA Protokolü ancak 2010 yılında kaldırılabilmiştir. O EMASYA protokolü ki, asayiş alanını militerleştirmiş, orduyu sabit ve dolayimsız iç güvenlik unsuru kılmış, fişleme ve takip merkezi haline getirmiş ve iç güvenlik konusunda kendi iradesiyle hareket etme imkânları sunmuş bir düzenlemedir. Bu düzenlemenin kaldırılması sadece geç değil dolaylı da olmuştur. Siyasi iktidar söz konusu protokolün kendi varlığına tehdit olduğunu hissedene kadar beklemiş, Balyoz Darbe Planı'nda tüm harekât ve ayrıntıların EMASYA Birlikleri üzerinden planlandığının ortaya çıkması üzerine bir gecede kaldırılmıştır. İşlem sadece dolaylı değil eksik de yapılmıştır. Zira EMASYA uygulamalarına ve hafıza merkezlerine dokunulmamış; protokole göre her ilin garnizon merkezlerinde tutulan vatandaş fişlerinin nerede olduğuna dair soru sorulmamıştır.

28 Şubat, toplumun hatırı sayılır bir bölümünün "cellat" rolüne soyunduğu, keskin bir askerî müdahaleydi... "Çok cellatlı bir infaz halî" tabiri yanlış olmaz. Bu infaza YÖK başkanları, rektörler, üniversite öğretim üyeleri, sendikalar, odalar, işadamları, basın, dönemin cumhurbaşkanı katılmıştı. Dahası

toplumun bir grubu diğerk grubunu fişlemiş, ihbar etmişti. Bu durum 28 Şubat'la yüzleşmenin çapının, katmanlarının birden çok olduğunu gösteriyor. Infaza katılan herkesin bir toplumsal kesime, ancak onun daha ötesinde tüm bir topluma ve demokrasiye karşı kabahat ya da suç işlediği açık. Bu açıdan 28 Şubat'a dair etik ve ahlâki sorgulamanın gerçekteştiğini söylemek de mümkün değil. Basının 28 Şubat'taki baskın rolü hakkında bu çerçeve atılmış hiç bir adım yok. Sendikalar ve odaların, iş dünyasının darbeci tutumu hakkında tartişma yapılmadı, bu konuyu açığa çıkaracak çalışmalar gerçekteştirilmedi. 28 Şubat darbesi sonrası devlet kurumlarında kılık kıyafet yönetmeliğine göre görevden alınan binlerce başörtülü memurdan bir kısmının, Milli Eğitim Bakanlığı personelinin geri dönüşüne imkân sağlayan düzenleme ancak 2013'ün Ağustosunda yapılabildi. Başta bu yönleriyle 28 Şubat aktüel bir taraf taşımayı sürdürüyor.

İşte okuyacağınız kitap hem 1990'lı yılların değişim sürecini hem bu zeminde şekillenen bir darbenin gün be gün öyküsünü anlatmakta.